

тронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.nytimes.com/2012/11/01/education/technology-is-changing-how-students-learn-teachers-say.html?pagewanted=all&_r=0

9. *Matt Richtel*. Most Parents Show Little Worry About Media Use, Survey Says / Matt Richtel // The New York Times. – 2013. – 4 June. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://bits.blogs.nytimes.com/2013/06/04/most-parents-show-little-concern-about-childrens-media-use-survey-says/?_php=true&_type=blogs&_r=0

10. Third European Company Survey: First findings (resume) // Eurofound Company Survey. – р. 1. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1386.htm>

11. *Dredge Stuart*. Google backs Code Club Proschemetoboost UK teachers' computingskills / Dredge Stuart // The Gardian. – 2014. – 7 February. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.theguardian.com/technology/2014/feb/07/google-code-club-pro-teachers?CMP=fb_gu

12. The New Curriculum. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.computingatschool.org.uk/index.php?id=natcurr>

УДК.3.304.36.

К. В. Настояща

кандидат соціологічних наук

доцент кафедри соціології

Національного авіаційного університету

СОЦІАЛЬНА ГРУПА СУБКУЛЬТУРИ: ТОПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРНОЇ АРХІТЕКТОНІКИ

У статті в ракурсі топологічного аналізу розглянуто соціальну групу субкультури, яка відображається у соціальному вимірі простору суспільства як певна референтна соціальна група, що має еліту на чолі з лідером і власні, достатньо гнучкі соціальні кордони, якісні характеристики яких є умовою адекватної взаємодії із зовнішньокультурним середовищем, що є і фактором ефективного функціонування субкультури. Автор пропонує власну типологію субкультур і ґрунтовно аналізує ієрархічно-просторову структуру соціальної групи, яка утворюється різними рівнями прихильності. Розглянуто також специфіку інституалізації субкультури. Так, прямуючи до експансії, в процесі інституалізації соціальна група субкультури набуває і статусу соціальної організації, яка легітимізує її діяльність, сприяючи поліканальному впливу на зовнішньокультурний простір фактом розширення спектру культурних презентацій.

Ключові слова: субкультура, культурна модель, соціальна група, соціальні кордони, інституалізація.

The article deals with the social group of subculture from the perspective of topological analysis, which is reflected in the social dimension social space as a specific social reference group, with the elite, led by their leader and enough flexible social boundaries, the qualitative characteristics of which are the conditions for adequate interaction with external cultural environment, that is the factor of effective functioning of subculture. The author offers own typology of subcultures and thoroughly analyzes the hierarchical and spatial structure of the social group, which is formed by different levels of sympathy. It affects the specificity and institutionalization subculture. So heading to the expansion in the process of institutionalization social group of subculture acquires the status of social organization, which legitimizes its activity, contributing multi-channel impact on external and cultural space expanding the range of cultural presentations.

Keywords: subculture, cultural pattern, social group, social boundaries, institutionalization.

В статье в ракурсе топологического анализа рассмотрена социальная группа субкультуры, которая отражается в социальном измерении пространства общества как определенная референтная социальная группа, имеющая элиту во главе с лидером и собственные, достаточно гибкие социальные границы, качественные характеристики которых являются условием адекватного взаимодействия с внешнекультурной средой, что представляет собой фактор эффективного функционирования субкультуры. Автор предлагает свою типологию субкультур и основательно анализирует иерархически-пространственную структуру социальной группы, которая образуется различными уровнями принадлежности. Затрагивает он и специфику институализации субкультуры. Так, стремясь к экспансии, в процессе институализации социальная

группа субкультуры приобретает и статус социальной организации, которая легитимизирует ее деятельность, способствуя поликанальному влиянию на внешнекультурное пространство фактом расширения спектра своих культурных презентаций.

Ключевые слова: субкультура, культурная модель, социальная группа, социальные границы, институализация расширения спектра культурных презентаций.

Вступ

Звертаючись до культурологічної проблематики слід, зазначити, що соціологія, як і інші науки, спирається у своєму теоретичному аналізі на вироблену філософією абстрактну категорію. Але ракурс розгляду соціологічного аналізу культури, як і субкультури, суттєво відрізняється від аспектів розгляду цього феномену іншими науками. Специфіка, насамперед, полягає в тому, що культура (субкультура) в соціології розглядається як принципово соціальне явище, тобто явище, яке іманентно вписується в коло суспільних відносин і зв'язків (чи то мова йде про культурне, політичне, ідеологічне, наукове чи побутове життя соціуму), постаючи і як детермінанта певних соціальних процесів. У цьому сенсі видається цілком доцільним виділяти серед субкультурного розмаїття окремі типи субкультур, як екзогенні так і ендегенні, тобто ті, що легко відскановуються зовнішніми маркерами (такими, зокрема, є інституційні (належні до певних соціальних інститутів) та молодіжні), і ті, що мають безумовний вплив на поведінку індивіда, але не обов'язково презентовані специфічними культурними формами. До останніх можна віднести ті субкультури, які можна назвати світоглядними. Ми ж у своєму аналізі називатимемо їх культурними моделями, враховуючи те, що в цьому контексті кожна субкультура є культурною моделлю, але не кожна культурна модель перетворюється на об'єктивованого соціального агента одиниці соціокультурного простору-субкультури. Це перетворення уможлиблюється тим що культурна модель, як пропозиція світогляду, цілісна картина світу стає агентом соціальних змін, джерелом культурних практик. Переходячи до власне особливостей функціонування світоглядних субкультур слід зазначити, що останні часто внаслідок своєї слабкої соціальної презентованості, ще й досі не ставали об'єктом соціологічного аналізу, і це попри надзвичайну актуальність проблеми, адже саме світогляд людини визначає її поведінку.

Аналіз досліджень і публікацій

Сам же соціум як соціальну групу видається цілком доцільним, у межах постмодерної парадигми розглядати як простір. Так, до дослідження залучається феномен соціального простору,

який розглядається в руслі концептуальних напрацювань П. Бурдьє [1]. Саме теорія соціального простору французького соціолога дає понятійно-категоріальний апарат аналізу просторової організації суспільства і його структурної одиниці – соціальної групи. В контексті розгляду останньої нами особливо приділено увагу працям Р. Барта [4], окремим спеціальним соціологічним теоріям і надбанням сучасної культурології. Так, у контексті розгляду інституалізації субкультури проаналізовано концепцію соціальних змін П. Штомпки, глобальної ойкумени У. Ганерсона, Я. Флієра, Л. Іоніна та інших.

Постановка завдання

У цій статті ми спробуємо розглянути соціальну групу субкультури, завдяки якій, власне, і є можливим функціонування об'єктів соціокультурного виміру простору (світоглядних субкультур, або, як ми їх називатимемо культурних моделей, соціальних рухів). Спробуємо, застосовуючи топологічний підхід, розглянути явище соціальної групи, яке насамперед нас цікавить як інструмент функціонування окремої субкультури, яка є об'єктом соціокультурного виміру, суб'єктом інноваційно-інституалізаційних процесів.

Основна частина

Так, функціонування культурної моделі полягає у виробленні і трансляції власних культурних форм, які синтезуються індивідами, точніше, є продуктом колективної творчості соціальної групи певної субкультури як культурної моделі. Адже соціальна група культурної моделі світоглядного типу має власну специфіку, відмінну від специфіки соціальної групи інституційної субкультури, оскільки має інші засади групової солідарності й характер приналежності своїх членів, що обумовлюється відмінностями вже соціального і соціокультурного вимірів простору. І хоча соціальна група світоглядної культурної моделі, як і всі соціальні групи взагалі, формуються у вимірі соціальному, культурні детермінанти її створення примушують нас розглядати особливості її існування в розрізі загальної специфіки соціокультурного виміру, яка задає ці принципи її появи. Необхідність же появи тієї чи іншої культурної моделі, а отже і її соціальної групи, в свою чергу, обумовлюється

функціонуванням культурної традиції, яка верифікує наявні стереотипи (як культурні форми наявних культурних моделей і субкультур) до існуючих умов, корегуючи цю взаємодійність процесом постійних інновацій, якому формування нової культурної моделі, яка вироблятиме адекватні культурні форми, такою постає інновацією, необхідним ланцюгом інноваційно-інституалізаційних процесів.

У просторі будь якої соціальної групи одиницями розташування є люди – соціальні агенти, які у випадку з культурними моделями часто постають і як адепти, наслідуючи світоглядні принципи обраної ними картини світу як міфу. Їх розташування в просторі соціальної групи вимірюється за ступенем ставлення (формальне чи неформальне), де у разі неформального, емоційного ставлення (що стосується культурних моделей) ми можемо говорити й про рівень тоталізації власного життєвого стилю особи обраною субкультурою.

Інституалізація нової світоглядної моделі в соціокультурному вимірі простору передбачає і переструктуризацію останнього, внаслідок ієрархізації як градації ставлення до неї за ступенем протистояння або прихильності членів суспільства, тобто всіх інших наявних об'єктів соціокультурного виміру. Найвищі рівні прихильності відтворюють, таким чином, і структуру внутрішнього субкультурного простору як рівнів центровідносного розташування агентів цієї субкультури, яких можна розділити за рівнями «культурації» на: лідерів (часто харизматичних), адептів, рекрутів і прихильників.

Так, перший рівень прихильного ставлення – це власне цілковите наслідування моделі, при якому відбувається «виключення інших людей і інших життєвих стилей з власного середовища, завдяки чому досягається значне спрощення власного життя і власного світогляду, які стають більш послідовними. Логічною межею цього процесу є канонізація життя, тоталізація редуційованого способу життя шляхом подальшого виключення неаутентичних елементів» [2, 98]. Подібне явище доцільно, продовжуючи за Л. Г. Іонінім, назвати культурним фундаменталізмом, та відокремити носіїв подібної орієнтації як представників стабільного ядра референтної групи субкультури, завдяки яким відбувається усталення соціальних кордонів групи. Саме цих членів групи варто іменувати адептами.

Другий рівень прихильного ставлення також представлений, безпосередньо носіями світогляду субкультури, які при цьому вирізняються толерантністю щодо інших культурних «світів» і здатні до відкритого «міжкультурного» діалогу,

внаслідок чого можуть привносити інновації у власний життєвий стиль. У процесі життєдіяльності моделі вони постають як агенти змін, забезпечуючи останній (моделі) адаптацію у постійно змінюючихся зовнішньокультурних умовах, які постійно змінюються, тим самим продовжують її існування як постійне оновлення новими носіями (членами).

Завдяки цьому рівню, який втілює здатність культурної моделі до варіативності, креативності як постійної корекції, відбувається адекватний інформаційний взаємобмін із зовнішнім культурним середовищем. Саме в цьому прошарку групи з'являються лідери, маючи харизматичну здатність до міфотворення.

Якщо перші два вищеописані рівні прихильності пов'язані з цілісним наслідуванням як ідентифікацією членами групи себе як носіїв цієї субкультури, то далі градацію прихильності слід продовжувати вже за межами референтної соціальної групи, репрезентуючою цю локальну культуру.

Так, третій рівень прихильності складається із «часткових наслідувань», коли людину приваблює лише певний аспект, комплекс елементів культури як-от:

- характер світосприйняття субкультури;
- знакова символіка як зовнішня атрибутика одягу та предметного середовища;
- власне картина світу як певний міф, як світоглядна система, що включає цінності, ідеали, орієнтації тощо.

Наслідування перших двох параметрів (або разом, або окремо), за якого людина, запозичуючи атрибутивні ознаки моделі світоглядно залишається на принципово інших позиціях, які дають їй можливості виконувати власні смислові життєві акти, можна назвати знаковим наслідуванням. Мотивами знакового наслідування постають, як правило: 1) особиста емоційна симпатія; 2) слідування сучасній суспільній моді на цю культурну модель.

Відчуття близькості світоглядних орієнтирів субкультури особистістним цінністним домінантам індивіда становить основу другого варіанту часткового наслідування, який передбачає «запозичення» саме ідеологічного, світоглядного фрагменту моделі. Так, цей другий варіант наслідування можна назвати ідеологічним, або ж світоглядним. У рамках цього варіанту особистість, усвідомлюючи тотожність вихідних положень власного світогляду відповідним параметрам певної культурної моделі, все ж таки формує власну неповторну поведінку, створюючи самотужню неординарну особистісну культуру,

яку можна назвати умовною одиницею культурної приналежності - культурною модифікацією.

В цілому, третій рівень прихильності до моделі можна уявити як соціальне коло субкультури, яке утворюють прихильники, знаходячись, що правда, за межами референтної групи. Це прошарок потенційних її членів. Це коло «прихильників» просторово найщільніше прилягає до кордонів референтної групи, окреслюючи останні та створюючи дифузну оболонку між ними (кордонами) і зовнішньокультурним середовищем. Завершуючи опис цього рівня прихильності слід зазначити, що він складається не з окремих індивідів, а здебільшого з таких самих референтних груп, які спільно «сповідують» певні фрагменти культурної моделі. Варто також додати, що це коло прихильників субкультури є набагато ширшим, ніж простір соціальної групи субкультури. Індивідів, які наслідують цей третій рівень прихильності, можна назвати рекрутами.

Четвертий рівень прихильності представлений наслідуванням вже не комплексних фрагментів, а лише окремих культурних форм. Наприклад, певного знаку, символу, предметного атрибуту або духовного продукту (окремих ідей, уявлень, гасел). На цьому рівні наслідування як таке заміщується власне запозиченням, яке при цьому супроводжується схваленням цілісної культурної моделі як такої, що дає змогу зберігати за запозиченими об'єктами певною мірою і їх первинний зміст. Коли поширення певної культурної форми набирає суспільного масштабу, ми можемо говорити про вдалу інституалізацію цієї форми, яка із новачі перетворюється на стереотип. Коли ж зміст стереотипу, а отже й певної культурної форми, втрачається, ми можемо говорити про перетворення стереотипу на симулякр. Так відбувається секуляризація змісту культурних форм.

П'ятий рівень прихильності можна визначити як прийняття певної субкультури або окремих її культурних форм. Але при цьому прийняття не передбачає ні наслідування, ні запозичення, а має під собою лише позитивну оцінку факту існування тієї чи іншої культурної моделі і її культурних форм як погодження з роллю і місцем цієї локальної культури у суспільному житті. При цьому зрозуміло, що сама ця оцінка є позитивною, роль і значення певної культури визначаються як корисні, необхідні, відповідні і т.д. Після цього рівня настає вже власне нейтральне ставлення, за яким доцільно розташувати ступені конфронтаційних позицій, як таких, що негативно оцінюють цю (певну) культурну модель і вступають із нею у конфлікт.

Однак, говорячи про конфронтаційну взаємодію різних субкультур, а отже і їх соціальних груп, слід повернутися до особливостей власне самої соціальної групи як такої і тих її структурних компонентів, за допомогою яких відбувається ця взаємодія. Адже, як слушно зазначає Л. В. Малес «взаємодіють не способи життя, а стилі, зрощені на своїй мовній грі, кодах, вони задають власні організуючі засади бачення і діяння у світі – супроти яких і залізна завеса, і лімітування безсилі. Та враження зникнення границь – оманливе, бо численні соціокультурні середовища мають свої, часом набагато неприступніші, кордони» [3, 163]. Отож звернімося до явища соціальних кордонів

Соціальні кордони виникають на другій фазі розвитку культурної моделі, тоді коли з'являється лідер, саме навколо якого відбувається структурація соціального простору культурної моделі, що триває шляхом поступової інституалізації стихійного натовпу в референтну соціальну групу. Цей процес триває повільним розгалуженням статусно-рольової та нормативно-ціннісної систем групи, а його закінчення власне й сигналізується фактом установаження певних соціальних кордонів, утримання яких на певному рівні є одним із основних завдань створення спільноти.

Це завдання є одним із основних, насамперед, тому, що підтримання кордонів групи є умовою адекватного взаємообміну із зовнішньокультурним середовищем, як на рівні власно груповому, так і на рівні функціонування культурної моделі, її взаємообміну з іншими культурними моделями, в процесі якого культурна модель демонструє зовнішньокультурному простору власні культурні форми і певним чином реагує на культурні форми інших моделей, які їй презентуються. Безперервний приток стимулів простору вимагає від культурних моделей адекватних відповідей, примушуючи останніх не лише швидко, а й, що головне, адекватно реагувати, певною мірою змінюючи запропоновані культурні форми у відповідності з умовами, які складаються. Це, насамперед, вимагає від культурної моделі креативності, творчої іновачії і спонтанності.

Швидкість реакцій відповідей залежить, у свою чергу, і від креативності кордонів, через які, власне, здійснюється трансляція форм і відбувається взаємообмін. Надто велика щільність кордонів призводить до феномену самозамкненості групи, що врешті-решт позначається й на діяльності культурної моделі, яка у такому разі уповільнюється і втрачає адекватність. Якщо ж кордони виявляються надто вільними, то це

створює ефект «протягу», і група врешті-решт може деструктуризуватися в соціальний рух, тобто спрямоване не організоване (а отже й не структуроване) соціальне коло. Саме потреба тримати сформовану соціальну структуру у тому вигляді, в якому вона виявляється найефективнішою з точки зору діяльності культурної моделі, є основою утримування соціальних кордонів на тому рівні на якому вони є. Адже самі кордони замикають соціальну систему у цілісність, даючи можливість структурі перебувати у гармонійному стані взаємодоповнення. Коли ж соціальні кордони надто широкі, соціальна структура не має змоги устаткуватися в намічених у ній позиціях, що трапляється в результаті постійного притоку нових структурних елементів – нових агентів (йдеться про нових членів групи).

Так, якщо соціальна група будь-якої моделі остаточно не заповнила статусно-рольову ієрархію і місця в останній постійно займаються новими адептами, так, по суті, й залишаючись вільним (мова йде про роль лідера та його найближчих прибічників і т. д.), то це свідчить про відсутність соціальних кордонів, а отже або про завершення, або про самий початок формування культурної моделі [4].

Проте для того, щоб ще більш досконало обґрунтувати поняття соціальних кордонів, варто звернутися до феномену того соціального локального простору, який утворюється соціальною групою певної субкультури. Цей простір, як і простір взагалі, має центр, яким є особа лідера; саме навколо якої і розташовуються всі інші члени соціальної групи, в залежності від рівня прихильності. Термін «еліта» в цьому сенсі допомагає виокреслити ту малу соціальну групу, яка є центром великої соціальної групи певної культурної моделі.

В статусно-рольовому відношенні межі культурної еліти групи визначені позиціям представників еліти, які утримують структуру групи в стабільності, що вимагає від них лабільності і твердості одночасно, зважаючи на вимоги конкурентно-спроможності, які формуються пересічними адептами, котрі мають амбіції щодо зайняття позиції в колі еліти. Якщо кордони культурної еліти постійно перевіряються на відповідність зайнятих позицій і в силу своєї функціональності мають бути досить міцними (консервативними), хоча при цьому й повинні мати певний ступінь креативності як конкурентноспроможності, то кордони власне загальної соціальної групи культурної моделі, які утворюються адептами-рекрутами, є більш гнучкими.

За межами соціальними групи знаходиться, як уже говорилося, досить широка верства прихильників цієї культурної моделі, деякі з них беручи участь у культурних презентаціях, стають з часом адептами цієї субкультури і розпочинають «культурацію» шляхом входження в соціальну групу культурної моделі.

Отже, феномен соціальних кордонів культурної моделі слід визначити як таке функціональне розташування агентів (членів групи), яке замикає соціальну структуру в певну цілісну систему, виступаючи умовою адекватного взаємобміну субкультури з оточуючим середовищем. Кордони соціальної групи кожної культурної моделі мають бути досить гнучкими, щоб задовольняти внутрішній потяг культурної моделі до експансії і мати змогу максимально збільшити (наскільки дозволяє сила та пасіонарність еліти) соціальний простір групи, поступово включаючи в себе все більшу кількість рекрутів. Але подібне розширення кордонів є можливим лише за умови збереження структури соціальної групи, тобто жорстких і мало гнучких кордонів еліти субкультури. Говорячи про функціонування культурних моделей їх потяг до експансії як до розширення власних кордонів, слід зазначити, що саме за допомогою цього культурна модель намагається посприяти власній інституалізації, як стереотипізації своїх культурних форм і легітимізації діяльності власної соціальної групи.

Вдала інституалізація культурних моделей перетворює їх на соціальні організації, і тоді соціальна група культурної моделі набуває певного легітимного соціального статусу у суспільстві, стаючи провідником функцій певного соціального інституту (власного функціонального поля, до якого вона належить), адже самі організації не мають функцій, а створюються для функціонування певних соціальних інститутів [5, 131]. Таким чином, соціальна організація відкриває для культурної моделі можливість для функціонування і у соціальному вимірі простору, робить її легітимним агентом соціальних перетворень. «Сама організація нічого не створює, нічого не винаходить нічого не диференціює, вона послуговується лише для координації і пропозиції винаходів» [6, 209].

Так, соціальна організація має лише мету і завдання, діяльність з досягнення яких вона й проводить, відтворюючи цим функціонування певного відповідного соціального інституту – соціального поля. Як приклад вдалої субкультурної інституалізації, наслідком чого стало створення соціальної організації можна згадати сучасне козацтво, яке, сформувавшись первинно

як культурна модель, надалі інституалізувалося в соціальні організації соціальних інститутів держави, виховання, спорту (мова йде про політичні представництва козацтва, про дитячі козацькі школи, центри бойових козацьких мистецтв, часописи тощо). Згадаємо і опричинину – (Росія в середньовіччі), яка переросла в офіційний орган підтримання влади царя (Івана Грозного). Можна згадати й про інші соціальні організації культурних моделей, які інституалізуються і субкультур – там як центри, представництва, філії, часописи, школи, інформаційно-координаційні ради, спілки і т. д. Набуття статусу соціальної організації перетворює культурну модель на легальну культурну спільноту, за якою визначається право мати самобутній світогляд і брати участь у суспільному житті. Так, від часу набуття культурною моделлю статусу соціальної організації всі її культурні ритуали (і ритуали як презентації) вже постають як легітимні соціально дозволені й схвалені, хоча це зовсім не означає, що вони – (ці культурні ритуали), як і сама культурна модель зустрічають у суспільстві лише схвалення та прихильність з боку інших. Часто саме навпаки, легальність культурних ритуалів, як і стереотипізація культурних форм цієї моделі, загалом виводить останню в поле відкритої конфронтації з опозиційними культурними моделями, тобто робить її рівнопорядковим суперником в боротьбі соціальних груп за заняття центрального локусу простору. Так завдяки інституалізації культурна модель, будучи аутентичним об'єктом соціокультурного виміру, перетворюється на активного агента виміру соціального. Саме тому кожна культурна модель прямує до інституалізації, яка для неї є умовою власного втілення в соціальному вимірі, саме у якому вона може соціально-конкретно перетворювати наявну реальність.

Для відбуття факту створення соціальної організації соціальній групі достатньо лише офіційно заєреструватися у відповідних державних установах і повідомити про цей факт широкий загал (через засоби ЗМІ), але цього абсолютно недостатньо для того, щоб констатувати факт реальної діяльності.

Висновки

Соціальна група була розглянута нами в контексті аналізу функціонування культурної моделі, яке є можливим лише завдяки наявності певної сукупності членів суспільства, які становлять структуровану спільноту, що формується з метою проведення певної цілеорієнтованої дія-

льності. Саме соціальна група унаочнює існування певної культурної моделі, відображаючись у соціальному вимірі просторі суспільства, як референтна соціальна група, що має еліту на чолі з лідером і власні, достатньо, гнучкі соціальні кордони, якісні характеристики яких є умовою адекватної взаємодії із зовнішньокультурним середовищем, що є і фактором ефективного функціонування субкультури.

Прагнучи експансії, в процесі інституалізації соціальна група моделі набуває і статусу соціальної організації, яка легітимізує її діяльність, сприяючи поліканальному впливу на зовнішньокультурний простір фактом розширення спектру культурних презентацій. Так, соціальна група фактично є органом проведення діяльності культурної моделі. Саму соціальну групу при цьому можна уявити простором, центром якого є лідер групи, навколо нього всі інші члени групи в залежності від ступеня культурації (як тоталізації власного життєвого стилю світоглядно-нормативними установками субкультури).

Отже факт того, що культурна модель є агентом соціальних змін, ініціюючи трансформаційні процеси у суспільстві знаходить прояв в специфіці соціальній групі, яка її репрезентує, є референтною, структурованою малою групою з високим рівнем соціального контролю і міжособистісних зв'язків, на відміну від соціальних груп інституціальних субкультур і соціальних рухів, що являють собою швидше певні соціальні кола.

Список літератури

1. Бурдые П. Социальное пространство и символическая власть / П. Бурдые // THESIS: Theory a. history of econ. a. social institutions a. systems: Almanac. – М., 1993. – Vol. 1, № 2. – С. 137–150.
2. Ионин Л. Г. Социология культуры / Л. Г. Ионин. – М. : Логос, 1996. – 280 с.
3. Малес Л. В. Організація простору суспільства як політична діяльність: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціолог. наук: спец. 22.00.01 / Л. В. Малес. – К., 2003. – 18 с.
4. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М. : Логос, – 1994. – 345 с.
5. Щепанский Я. Элементарные понятия социологии / Я. Щепанский; пер. с пол. Новосибирск : Наука, Сиб. отд.-ние, 1967. – С. 45–51.
6. Merton R. K. Social structure and anomie' / Robert K. Merton American Sociological Review . – 1938. – № 3, P. 672–82.